

§ III. — Quæ sunt proprietates visionis intuitivæ.

Plures quæstiones nullius utilitatis et valde subtiles hic olim agitabant scholastici : nos vero quædam tantum breviter exponemus.

1° Talis est illa visio ut oculis corporis communicari non possit; Deus enim est invisibilis; eum *nullus hominum vidit, nec videre potest*, id est, sub sensibus cadere nequit: hæc veritas a nemine negatur. Si autem Job dixerit se in carne sua Deum visurum esse, id intelligendum est de visione Christi simul Dei et hominis, quod indicant verba præcedentia, *Scio quod Redemptor meus vivit*, XIX, 25; vel de visione qua mens carni post resurrectionem unita Deum conspectura est.

2° Conveniunt theologi mentem humanam aliquo indigere Dei auxilio speciali eam elevante et visionis intuitivæ capacem reddente : auxilium istud vocant lumen gloriæ juxta hæc Ps. LV, 9 verba : *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos; quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen*. De natura autem luminis hujus incassum disputant theologi. Juxta Thomistas est, qualitas creata per modum habitus animæ beatæ inhærens. Secundum Scotistas, est ipsa charitas in qua justi decedunt et cujus ope fiunt divinæ naturæ consortes. P. Thomassin vult esse Spiritus sancti hypostasim mentes beatorum illustrantem. P. Petau contendit esse Deum mentibus beatorum immediate conjunctum, quod fere in idem recidere videtur. Item notat merito veteres potius de re ipsa visioni objecta quam de potentia visionis efficiente locutos fuisse.

3° Beati in cælo vident essentiam divinam cum suis attributis absolutis et relativis, alioquin non verificarentur hæc B. Joannis verba, *videbimus eum sicuti est*, vel alia concilii Florentini definientis, *Deum unum et trinum a beatis videri sicuti est*. Non tamen divinam essentiam adæquate comprehendunt, quia sola facultas infinita eam comprehendere potest; nec pariter, propter eandem rationem, cuncta possibilis secundum omnes habitudines

eorum et modos intelligere possunt : at non dubitandum quin multa possibilis, et forsitan omnia creata simul videant cum Deo, licet modum quo hæc apprehendant exponere non valeamus : dicemus tantum cum S. Gregorio Magno, Dial. lib. 4, cap. 33 : « Quid est quod ibi ne- » sciant, ubi omnia scientem sciunt? »

4° Non cognoscunt futura libera; nam ex Marc. XIII, 32, diem judicii non cognoscunt : *De die autem vel hora (judicii) nemo scit, neque Angelus in cælo*, etc.; ergo a fortiori neque sancti. Unde probabile est eos non cognoscere ab initio preces ad se fundendas, sed solum eo tempore quo reipsa funduntur.

5° Lucida hæc visio Dei esse non potest sine amore ei proportionato, qui a theologis vocatur fruitivus, quia mens amplius non desiderat, sed plene fruitur objecto amato, et sine ulla formidine illud per quamcumque causam amittendi. Hinc perfecta quies et torrens voluptatis nascitur, ut ait Propheta.

An beatitudo formaliter spectata consistat in visione intuitiva, ab amore et fruitione Dei præcisa, an vero hæc omnia conjunctim sumpta beatitudinem formalem constituent, subtiliter disputant theologi. Vide in hanc disputationem Billuart.

6° Non tamen pro omnibus æqualis est summa hæc beatitudo, sed varia est in infinitum et singulorum meritis proportionata; nam Christus dicit, Joan. XIV, 2 : *In domo Patris mei mansiones multæ sunt* : huic doctrinæ tota universalis Ecclesiæ concinit traditio. Nihilominus omnes eandem, quoad substantiam, suscipiunt mercedem, significatam per denarium quod paterfamilias æqualiter dat omnibus in vinea sua inæqualiter laborantibus, scilicet, vitam æternam quæ innumeros gloriæ et beatitudinis gradus habere potest : qui minus glorificatur, nulla percellitur invidia erga eos qui in excellentiori gradu constituuntur. Omnes Deum vident et quidem totum, sed non totaliter; cum in eo infinitæ sint perfectiones, eas plus minusve, juxta merita et donum Dei, contemplantur. Comperiunt omnes se juxta propria

merita accepisse; satiantur et æterna quiete fruuntur. Unde *S. Aug.* de Civitate Dei, l. 22, cap. 30: « Ipse finis » erit desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, » sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. » Sæpe ergo tantam felicitatem nobis destinatam considerantes, dicamus Deo cum Psalmista, Ps. XVI, 15: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.*

7° Beati in cælo sunt impeccabiles; nam 1° ita docent omnes SS. Patres omnesque doctores; 2° peccare non possent nisi a Deo viso et eos beatificante divertendo: atqui nulla ipsis occurrere potest ratio, sive realis, sive apparens, ut se a Deo sic avertant: non realis, *ut patet*; non apparens, quia in pleno lumine quo perfruuntur, nulla est obscuritas, nulla falsitas, nulla illusio: ergo.

Hæc autem impeccabilitas oritur ab intrinseco, juxta Thomistas, id est, ab ipsa visione intuitiva quæ omnem intellectus ignorantiam et voluntatis deordinationem excludit: vel ab extrinseco tantum, juxta Scotistas, scilicet, speciali bonitatis Dei assistentia, ita ut, ea seclusa, sancti absolute peccare possent, non obstante visione beatifica.

ARTICULUS TERTIUS.

DE BEATITUDINE CORPORIS.

Quæ futura sit conditio corporis in præsentī vita non ambigitur. Certum est illud, in punitionem peccati, multis repletum esse miseriis, et, post vices diversas, dissolvi ac in pulverem redigi, juxta sententiam a Deo in Adamum et posteros ejus sic latam, Gen. III, 19: *Pulvis es, et in pulverem reverteris.* Petitur an e terra sit aliquando resurrecturum et gloria sibi propria donandum. Negarunt olim Sadducæi apud Judæos, ut patet ex Actibus Apostolorum XXII, 8; *Marcion*, *Basilides* et quidam veteres hæretici, apud Christianos, et etiam nunc negant quotquot sunt impii et athei. Nobis dicendum est 1° de resurrectione generali et 2° de qualitatibus corporum resurrectorum.

§ I. — De resurrectione generali.

PROPOSITIO.

Corpora mortuorum aliquando resurrectura sunt.

Prob. Hæc propositio admittenda est quæ est de fide, probatur Scriptura sacra, traditione et ratione: atqui talis est propositio nostra.

1° *Est de fide*; clare enim in Symbolis fidei nostræ exprimitur, nempe in Symbolo Apostolorum, *Credo carnis resurrectionem*; in Symbolo Constantinopolitano, *Et exspecto resurrectionem mortuorum*, et Symbolo S. Athanasii, *Ad cujus adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis.* Ergo 1°.

2° *Prob. Scriptura sacra.* Job. XIV, 25: *Scio quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturum, et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum meum.* Plures rationalistæ germani contenderunt hunc textum intelligendum esse de restitutione Job in primum statum a quo exciderat. Verum ipse *Rosenmuller* invincibiliter eos confutat ex naturali sensu verborum et ex toto contextu.

Isai. XXVI, 19: *Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent: expergiscimini et laudate, qui habitatis in pulvere.*

Daniel XII, 2: *Et multi de his qui dormiunt in terra pulvere evigilabunt, alii in vitam æternam, et alii in opprobrium, ut videant semper.* Vox multi sumitur pro omnibus qui sunt multi, ut Rom. V, 19: *Sicut per inobedientiam unius peccatores constituti sunt multi*, id est, omnes, qui, præ numero, sunt multi: vox ista plus dicit quam omnes, quia omnes non semper efficiunt multos, v. g., omnes filii patris hæreditatem ejus per portiones æquales dividunt; possunt non esse multi.

Matth. XXII, 29: *Respondens Jesus, ait illis: Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei: in resurrectione enim neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cælo. De resurrectione autem mortuorum non legistis?.. Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob.*

I Cor. xv, 12 : *Si autem Christus prædicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est et fides vestra.* Totum legatur caput. Cum hæc veritas creditu sit difficilis, clarissime Deus eam revelare voluit. Nullatenus igitur admitti potest, cum *Weischeider, de Wette* aliisque rationalistis, omnes textus resurrectionem carnis exprimentes, sensu metaphorico intelligendos esse; alioquin tota subvertetur Scriptura. Ergo 2°.

3° *Ex SS. Patribus. S. Polycarpus*, apud Euseb., *Hist.* lib. 5, cap. 15, Deum ante martyrium suum orans, ait : « Benedico te, qui me in hunc diem et ad horam hanc » perducere dignatus es, ut partem caperem in consortium martyrum et in calice Christi tui, in resurrectionem vitam æternæ, animæ simul et corporis incorruptione Spiritus sancti. »

S. Just., *Apol. n.* 17 : « Eodem modo, quia nondum vidi distis mortuum ad vitam revocatum, increduli estis : » sed quemadmodum nunquam credidissetis tales vos... » fieri posse, et tamen factos videtis, eodem modo fieri posse existimate, ut dissoluta hominum corpora, et instar seminum in terram resoluta, Dei jussu, certo tempore resurgant et incorruptionem induant. »

Athenagoras et *Tertull.* ex professo futuram esse corporum resurrectionem in specialibus libris probant.

S. Aug., *Serm.* 241, n. 1 : « Propria fides est Christianorum resurrectio mortuorum. » Sic omnes alii Patres. Ergo.

4° *Ratione.* 1° Totus homo debet esse beatus vel reprobus, non vero pars hominis : atqui totus homo non esset, etc., si corpora non resurgerent. 2° Nihil facit anima in terra sine carne; corpus est consors et instrumentum meriti aut demeriti : ergo mercedis vel opprobrii debet esse particeps. « Ita caro dum ministra et famula animæ deputatur, consors et cohæres invenitur, si temporalium, cur non æternorum? » inquit *Tertull.*, l. de Resurrectione

carnis, c. 8. 3° Ideo increduli resurrectionem negant, quia reputant eam impossibilem; sed, « utique idoneus » est reficere qui fecit; quanto plus est fecisse quam » refecisse, initium dedisse quam reddidisse : ita restitutionem carnis faciliorem credas institutione; » *Tertull.* *ibid.* Ubi Deus intervenit, serio objici non potest resurrectionis impossibilitas. Moleculæ enim materiales, ex quibus corpora humana coalescunt, dividuntur, sed non pereunt. Etsi quædam in elementa aliorum corporum transeant, cum corpora pluribus annis viventia identidem mutatione insensibili renoventur, Deus semper habebit unde ea reconstituat completa, quoquo modo id faciat. Varia quæ excogitata fuerunt systemata ad modum futuræ resurrectionis explicandum, non referemus, et multo minus defendere conabimur. Ergo 4°, etc. Aliunde, etc. Ergo.

SCHOLIUM.

Non solum justi, sed impii resurgent. Nam 1° textus sive Scripturæ, sive Symbolorum, sive Patrum, allati, sunt generales, et supponunt omnes defunctos esse surrecturos. 2° Hoc expresse dicit Christus, *Joan. v*, 25 : *Venit hora et nunc est quando mortui audient vocem Filii Dei, et qui audierint vivent... Omnes qui in monumentis sunt audient vocem Filii Dei, et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii.*

Sic pariter *B. Paulus*, *I Cor. xv*, 51 : *Ecce mysterium vobis dico : omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.*

Unde, si in aliis quibusdam Scripturæ textibus aliqua videatur obscuritas, per clarissima hujusmodi testimonia tollenda est. Hinc 1° hæc *Ps. l.* 5, verba, *non resurgent impii in judicio*, significant impios non eodem modo ac justos esse resurrecturos, et ideo addit *Psalmista*, *neque peccatores in concilio justorum*, et in textu *Hebraico* habetur, juxta interpretes, *impii non stabunt in judicio*, id est, causam suam sustinere non poterunt. 2° Hæc alia *Psalmi*

CXIII, 17, verba, *Non mortui laudabunt te, Domine, neque omnes qui descendunt in infernum*, eo sensu intelligenda sunt, quod mortui Deum in cœtibus viventium non sint laudaturi, sacrificium laudis ipsi offerentes in terra. 3° Si Ecclesiastes dixerit, III, 19, *Unus interitus est hominis et jumentorum, et œqua utriusque conditio: sicut moritur homo, sic et illa moriuntur*, hoc solum exprimere voluit, scilicet, æqualem esse hominis et jumentum conditionem quoad vitam præsentem et corporis dissolutionem.

§ I. — De qualitatibus corporum resurrectorum.

Quædam qualitates erunt communes beatis et reprobis: aliæ speciales beatis, et aliæ reprobis.

Qualitates corporibus beatorum et reproborum communes.

Omnes resurgent incorrupti, in eadem carne, in eodem sexu, et probabiliter in perfecta ætate ac statura.

1° *Incorrupti*, ut expresse dicit Apostolus, I Corinth. XV, 52: *In momento, in ictu oculi, in novissima tuba: canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti*. Unde leges quibus regitur materia omnino erunt mutatae, saltem respectu corporum nostrorum.

2° *Resurgent in eadem carne*. Nam 1° Christus, prototypus omnium resurgentium, eandem assumpsit carnem, creatrices suorum vulnerum secum reducens, ut ipse dixit Thomæ, Joan. XX, 27: *Infer digitum tuum huc, et vide manus meas; et affer manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus*. 2° In Symbolo Apostolorum dicitur, *Credo carnis resurrectionem*; si autem mortui eandem non habituri essent carnem, hæc verba non essent accurata, ut patet. 3° Idem non reficeretur homo, sed alius formaretur, siquidem ex anima et corpore coalescit: ergo ipsa vox *resurrectio* eandem futuram esse carnem supponit.

Cum humanum corpus partes amittat et novas quotidie acquirat, ita ut insensibiliter et tamen realiter sæpe reno-

vetur in longa vita, non omnes quæ sibi propriae fuerunt partes in resurrectione habebit, alioquin foret monstruosum, sed tantum eas quæ ipsi ad justam proportionem necessariae erunt, et probabiliter eas quibus tempore mortis constituebatur.

Moventur tamen difficultates ab incredulis circa eos qui perierunt in mari, combusti sunt in terra, devorati sunt a bestiis vel ab antropophagis in quorum transierunt corpora, etc. Verum ad hæc sic respondet *S. Aug.* de Civitate Dei, lib. 22, cap. 20: « Absit ut ad resuscitanda » corpora vitæque reddenda non possit omnipotentia » Creatoris omnia revocare, quæ vel bestiae, vel ignis » assumpsit, vel in pulverem cineremve collapsum, vel » in humorem solutum, vel in auras est exhalatum: » absit ut sinus ullus secretumque naturæ ita recipiat » aliquid substractum sensibus nostris, ut omnium Crea- » toris aut lateat cognitionem, aut effugiat potestatem. » Ergo.

3° *Resurgent in eodem sexu*, idque affirmatur contra nonnullos, qui his ad Eph. IV, 13, verbis fulti, *donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei in virum perfectum*, arbitrati sunt mulieres non resuscitandas esse in proprio sexu, sed in viros vertendas; nam 1° mortui resurgent in eodem corpore: at mulieres non resurgerent in eodem corpore, si talem subirent mutationem. 2° Sic docuerunt *Tertull.*, lib. de Resurrect., cap. 60; *S. Hieron.*, Epist. 86 ad Eustochium; *S. Aug.* de Civitate Dei, l. 22, c. 17: « Sed mihi melius sapere videntur, qui » utrumque sexum resurrecturum esse non dubitant. Non » enim libido ibi erit, quæ confusionis est causa: nam » priusquam peccassent nudi erant, et non confundebantur vir et femina. Corporibus ergo illis vitia detrahentur, » natura servabitur. »

In textu autem Epistolæ ad Eph. Apostolus non loquitur de resurrectione mortuorum, sed de renovatione spiritali quæ per fidem et charitatem fit in hac vita, ita ut non simus infantes fluctuantes, sed viri perfecti in fide et charitate stantes. Ergo.

Cætera pariter habebimus membra, in statu perfecto constituta, potestatem et non necessitatem officia propria exercendi habitura, ut stomachum, viscera, etc. Sic, ex professo docet *Tertullianus* in loco citato.

4° *Probabile est mortuos suscitandos esse in ætate et statura perfecta*, videlicet circa ætatem triginta annorum et in statura communi, quæ simul a nimia exiguitate et a monstruosa magnitudine recedat: sola ratio est quia primi parentes nostri, ex narratione *Genesis*, in ea ætate creati fuisse videntur, sicut arbores creatæ sunt cum fructibus; præsumitur autem Deum corpora ad dissolutionem propter peccatum damnata reformantem, ea in primo statu restitutum. Ita passim docent SS. Patres, et in primis *S. Aug.* de *Civitate Dei*, lib. 22, cap. 14: « Quid ergo de infantibus » dicturi sumus, nisi quia non in ea resurrecturi sunt » corporis exiguitate qua mortui, sed quod eis tardius accensurum erat tempore, hoc sunt illo Dei opere miro » atque celerrimo recepturi. »

Non inferendum est tamen omnia corpora futura omnino similia: poterunt inter se eodem modo differre, quo viri, inter triginta et quadraginta annos nati, bene constituti, a se invicem discrepant.

Cæterum, cum revelatio divina in hoc puncto sileat, nihil definire possumus, sed tantum præsumere.

Quæritur an homines qui tempore ultimi adventus Christi reperientur vivi, sint morituri, deinde resurrecturi?

R. affirmative; quia 1° statutum est hominibus semel mori, *Hebr.* ix, 27; 2° mors est pœna peccati originalis omnibus qui peccaverunt in Adamo inflicta: ergo nullus ab illa eximendus est. Sed quoniam qui tunc vivent per breve tempus erunt mortui, dicitur de Christo: *Inde venturus est judicare vivos et mortuos.*

Omnes, in momento, in ictu oculi, in novissima tuba resurgent, non vero alii ante alios; et si *Apostolus* dicat, *I Thess.* iv, 15, *Mortui qui in Christo sunt, resurgent primi, deinde nos qui vivimus*, intervallum temporis significare non vult, sed dicere tunc viventes pariter resurrec-

turos, sicut prius mortuos, et ideo addit: *Omnes simul rapiemur cum illis in nubibus, obviam Christo in aera, et sic semper cum Domino erimus.* Unde videtur eum de solis electis hic loqui.

Qualitates corporibus beatorum propriæ.

Quatuor numerari solent, scilicet impassibilitas, claritas, agilitas et subtilitas, quæ ex *B. Paulo*, *I Cor.* xv, 42 et seq. eruuntur: hæc sunt verba *Apostoli*: *Sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione; seminatur in ignobilitate, surget in gloria; seminatur in infirmitate, surget in virtute; seminatur corpus animale, surget corpus spiritale.*

1° *Impassibilitas*, quæ his verbis exprimitur: *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione; oportet enim, inquit idem Apostolus, ibid. 53, corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem.* Corpus autem incorruptibile et immortale, omnis incommodi, doloris, dissolutionis vel cujusque alterationis expers esse debet. Unde *B. Joannes*, in *Apocalypsi*, *xxi*, 4: *Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra.* Ergo 1°.

2° *Claritas*, his verbis expressa: *Seminatur in ignobilitate, surget in gloria; præverat Sap. iii*, 7: *Fulgebunt justi, et tanquam scintillæ in arundineto discurrent; et Daniel*, *xii*, 3: *Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti.* Idem habet *Christus*, *Matth.* *xiii*, 43. Hinc *Apostolus*, *I Cor.* xv, 41: *Alia claritas solis, alia claritas lunæ, et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: sic et resurrectio mortuorum.* Ergo corpora beatorum erunt gloriosa, sicut corpus *Christi* fulgens apparuit in transfiguratione, et inæqualiter fulgebunt juxta merita, sicut animæ inæqualiter Deum vident. *Gloriam istam ab ipsa visione Dei intuitiva oriri docent theologi.* Ergo 2°.

3° *Agilitas*, sic a *B. Paulo* enuntiata: *Seminatur in infirmitate, surget in virtute.* In eo consistit, ut corpus ab

uno loco in alium facile transire possit, nec gravitate aut pondere carnis impediatur; non tamen sic transire potest sine medio, ut quidam scholastici somniant. Quo intervallo corpus glorificatum ab uno loco in alium, vel per alium transmeare possit, quo in loco ponendum sit, nescimus, nec ullo modo in præsentī vita cognoscere valemus. Hanc vero dotem habitura esse beatorum corpora colligitur ex verbis Apostoli citatis, et ex his aliis, I Thess. IV, 16: *Simul rapiemur*, etc. Ergo 3°.

4° *Subtilitas*, quæ ex his verbis repetitur: *Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale*; id est corpus quod in hac vita est durum, crassum et impenetrabile, potu, cibo, somno indigens, fit aliquo modo per resurrectionem ut spiritus, neque esuriens, neque sitiens, neque somnians, et tantæ tenuitatis ut alia corpora possit penetrare, sicut lumen trajicit vitrum, et melius, sicut Christus, januis clausis, in medio discipulorum subito stabat. Ergo 4°.

Qualitates corporibus reproborum speciales.

Corpora reproborum erunt incorrupta et immortalia, sed quatuor beatorum dotibus destituta: non erunt igitur 1° impassibilia, cum immensis et æternis devovenda sint cruciatibus: *Ibi erit fletus et stridor dentium*, Luc. XIII, 28; 2° non gloriosa; projici debent, e contra, *in tenebras exteriores*; 3° non agilia, *ligatis enim manibus et pedibus*, mittendi sunt reprobi *in tenebras exteriores*; 4° non subtilia, siquidem in carcere tenebroso ligari et detineri debent: deformia, crassa et omnibus miseriis repleta existunt. Dicamus ergo cum B. Paulo: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.*

ARTICULUS QUARTUS.

DE RELATIONE ACTUUM NOSTRORUM AD DEUM.

Constat, ex dictis, 1° actus humanos ob finem ultimum necessario fieri; 2° Deum solum esse finem nostrum ultimum: unde sequitur actus nostros deliberatos ad Deum

saltem aliquo modo referendos esse, *ut jam in Philosophia Morali probavimus.*

Quadruplici modo autem actus nostri referri possunt ad Deum, scilicet, *actualiter, virtualiter, directe et indirecte.*

Referuntur actualiter, quando operamur ex positiva intentione Deum honorandi; referuntur virtualiter, cum vi præcedentis intentionis adhuc moraliter perseverantis, fiunt propter Deum, quamvis inter agendum de illo non cogitemus.

Referuntur directe, quando sive actualiter, sive virtualiter, fiunt immediate propter Deum; referuntur vero indirecte, si non fiant immediate propter Deum, sed propter alium finem bonum et honestum, qui ex natura sua ad Deum tendat. Relatio directa dicitur etiam relatio operantis, et relatio indirecta vocatur relatio operis, quia opus ex se honestum proprio pondere, ut aiunt, theologi, refertur ad Deum.

Certum est 1° omnes actus nostros referendos esse ad Deum, saltem relatione operis; in hoc quippe relatio ista consistit quod opus sit bonum in se et ob finem honestum fiat: at dubitari non potest quin omne opus deliberatum tale esse debeat: ergo.

Certum est 2° omnes actus nostros sic ad Deum referre non sufficere; constat enim nos teneri saltem aliquando Deum positive honorare per actus fidei, spei, charitatis, religionis, etc.

Opus autem referri potest ad Deum vel ex aliquo motivo supernaturali, id est, per fidem cognito, vel ex motivo naturali.

Certum est 3° opus præmium æternum non mereri nisi fiat saltem virtualiter ex motivo supernaturali, ut ostendimus in Tractatu de Gratia.

Ad hoc autem requiritur ut intentio, ex motivo supernaturali formata, non fuerit retractata sive per propositum contrarium, sive per aliam actionem incompatibilem, sive per operis interruptionem, sive per solam cessationem. Unde propositum frequenter et saltem quotidie renovari debet, ut intentio virtualiter perseverare censeatur.

Certum est 4° non dari obligationem cuncta opera nostra ad Deum referendi actualiter, sive ex motivo supernaturali, sive ex motivo naturali, quia tantæ attentionis homo non ex capax.

Restat igitur examinandum ex quo motivo actus nostri referendi sint ad Deum ut non sint peccaminosi.

Joannes Hus, et post eum Lutherus et Baius docuerunt hominem in peccato mortali constitutum, agere non posse sine peccato, ac proinde omnes actus ejus tot esse peccata ex quocumque motivo fierent.

Jansenistæ et Quesnellistæ volunt omnes actus qui non referuntur ad Deum propter se dilectum, seu non fiunt ex motivo charitatis perfectæ vel imperfectæ, saltem inchoatæ et supernaturalis, necessario esse peccaminosos.

Lovanienses, qui a Jansenistis non satis aliquando dissensisse videntur, dixerunt defectu relationis ex charitate saltem initiali procedentis, non opus quidem, sed agentem vitiari, propter negligentiam et omissionem, hocque, sed christianis solum, esse peccatum.

Notandum essenziale dari discrimen inter hæc duo, actus nostros referre ad Deum propter se dilectum, et eosdem ad Deum referre tanquam ad finem ultimum; qui enim spe tendit ad Deum, eum requirit tanquam finem ultimum, non vero propter se dilectum.

PROPOSITIO PRIMA.

Non necesse est actus nostros referri ad Deum ex motivo charitatis etiam initialis, proprie dictæ, ut non sint peccaminosi.

Prob. Concilio Trid. auctoritate pontificum Romanorum, Facultatis Parisiensis, et ratione.

1° Concilium Trid., sess. 14, cap. 4, docet attritionem, ex consideratione turpitudinis peccati vel ex metu gehennæ conceptam, esse donum Spiritus sancti hominemque ab obtinendam justificationem præparare: atqui talis attritio non elicitur ex charitate etiam imperfecta, nec tamen est peccatum, *ut patet*. Idem concilium definit contra

Lutherum, sess. 6, can. 8, metum gehennæ non esse peccatum. Ergo 1°.

2° Auctoritate Romanorum pontificum, nempe Pii V, Gregorii XIII et Urbani VIII, qui hanc Baii propositionem, n. 27, damnaverunt: Liberum arbitrium sine gratiæ Dei « adjutorio, non nisi ad peccandum valet; » et hanc alteram, n. 16: « Non est vera obedientia quæ fit sine » charitate. » Item Alexandri VII, qui sequentem pariter damnavit propositionem: « Omne quod non est ex fide » Christiana supernaturali, peccatum est. » Certe quod fit sine fide et sine gratia, non fit ex charitate. Ergo 2°.

3° Auctoritate Facultatis Parisiensis quæ, anno 1560, sequentem propositionem notavit ut hæreticam: « Liberum arbitrium ex se non potest nisi peccare, et omne » opus liberi arbitrii sibi dimissi, est peccatum mortale » vel veniale. » Ergo a fortiori omne opus sine charitate factum non est peccatum. Ergo 3°.

4° Ratione. Si opus sine charitate factum necessario vitiosum esset, inde sequeretur 1° actus fidei, spei, religionis, justitiæ, ex proprio illarum virtutum motivo elicitos, tot esse peccata; 2° unicam in stricto sensu esse virtutem, cum virtutes ex motivo specificentur; 3° amorem honesti in se spectati, v. g., castitatis, esse vitiosum; 4° cuncta infidelium opera esse peccata: atqui hæc omnia sunt absurda: ergo. *Vide quæ diximus in Tractatu de Gratia*, probando opus bonum morale sine charitate et sine fide fieri posse.

Dices: Qui non implet maximum Dei mandatum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, etc., Luc. x, 27, peccat: at qui omnes actus suos non refert ad Deum ex charitate saltem imperfecta, maximum hoc Dei mandatum non implet, cum, ex *S. Thoma*, 1, 2, q. 100, art. 10, ad 2, ad præceptum charitatis pertineat *ut omnia referantur ad Deum*. Ergo, etc.

R. 1°. Maximum Dei mandatum non impletur nisi per charitatem perfectam: ergo si vi illius mandati omnes actus humani ad Deum referendi essent, omnes ex charitate perfecta referri deberent, quod tamen non admittunt Jan-

senistæ. Nimis igitur probat ista objectio, ac proinde nihil probat.

R. 2°. *Dist. min.* Qui omnes actus suos, etc., mandatum Dei non implet, si mandatum urgeat, *conc.*; si mandatum non urgeat, *nego min.* Etenim mandatum diligendi Deum ex toto corde, ex tota mente, etc., est affirmativum, at præceptum affirmativum obligat quidem semper eo sensu quod nullum sit tempus in quo non existat; sed non obligat pro semper, ita ut actus præscriptos singulis momentis exercere teneamur. Unde aliquando tenemur omnes actus nostros ad Deum ex præcepto charitatis referre, sed non pro semper. Ergo.

Ipse *S. Thomas*, ab adversariis objectus, addit in loco citato, loquens de præcepto charitatis et de præcepto honorandi parentes: « Cum ista sint duo præcepta affirmativa, non obligantia ad semper, possunt pro diversis temporibus non obligare. » Ergo.

Non tamen concludatur, ex dictis, nos Deum perfecte diligere non semper teneri; tenemur enim in gratia sanctificante permanere: gratia autem sanctificans charitatem perfectam habitualement includit: ergo tenemur Deum charitate perfecta habituali semper diligere, licet ex illa semper agere non teneamur.

PROPOSITIO SECUNDA.

Neque necesse est actus nostros referre ad Deum ex aliquo motivo supernaturali ad hoc ut non sint peccaminosi, sed sufficit agere ex motivo bono naturali, nisi præceptum supernaturale hic et nunc urgeat.

Prob. Hæc propositio, jam enuntiata in *Philosophia*, fusius probatur in *Tractatu de Gratia*, ex *Scriptura sacra*, auctoritate summorum Pontificum, testimonio *S. Aug.* et ratione: ad hæc argumenta et ad solutionem objectorum ibi propositorum remittimus.

CAPUT TERTIUM.

DE MORALITATE ACTIONUM HUMANARUM.

Certum est essenziale dari discrimen inter bonum et malum morale, ut probavimus in *tertia parte Philosophiæ*.

Duplex est species moralitatis actionum humanarum, bonitas scilicet et malitia. Bonitas est earum conformitas cum principiis legis æternæ, malitia vero est earum difformitas cum dictis principiis. Sic apprehendunt omnes.

Omnis actio quæ in aliquo puncto deficit a principiis in lege æterna fundatis, mala est. Hinc duo prodierunt axiomata in scientia morali notissima: *Bonum ex integra causa; malum ex quocumque defectu.*

Docent philosophi et theologi bonitatem actuum humanorum esse quid positivum, quo mens perficitur; verum subtilissime olim disputatum est in scholis circa naturam malitiæ moralis formaliter sumptæ, ut dicemus in *Tractatu de Peccatis*, cap. 1.

Duo hic nobis inquirenda sunt, videlicet 1° an omnis actus humanus ita sit bonus vel malus, ut nullus sit indifferens, et 2° undenam bonitas vel malitia actuum humanorum repetenda sit.

ARTICULUS PRIMUS.

AN OMNIS ACTUS HUMANUS ITA SIT BONUS VEL MALUS, UT NULLUS SIT INDIFFERENS.

Duplici modo considerari possunt actiones humanæ, scilicet in specie et in individuo: in specie, quando a fine et circumstantiis abstrahitur, solumque spectatur objectum, v. g., locutio, risus, ambulatio, etc.; in individuo autem si actus specialis cum fine et cunctis circumstantiis suis spectetur.

Certum est 1° dari actus indifferentes in specie, v. g.,